

FITXA 22

La Madeleine

1. CATALOGACIÓ

Nom de l'edifici: La Madeleine

Arquitecte: Pierre Vignon (1763-1828) i continuada per J. Huvé l'any 1829.

Cronologia: 1806-1842 (primera meitat del segle XIX).

Localització: Plaça de la Madeleine a París, davant la Rue Royale.

Estil: Neoclàssic, període Napoleònic, estil Imperial.

Materials i murs: pedra amb aparell isòdom, interior decorat amb tota mena de rics materials.

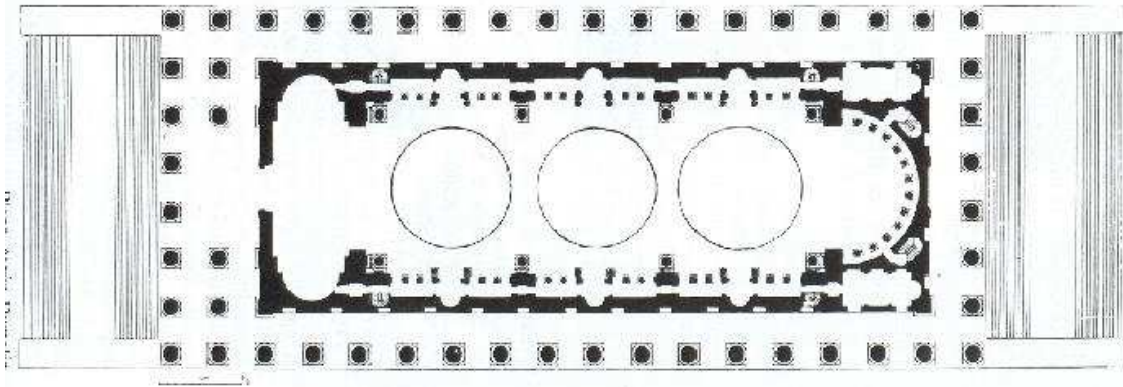
Sistema constructiu: arquivat i voltat.

Dimensions: grandioses, monumentals (les columnes arriben als 20 m. d'alç.)

Tipologia: Napoleó va decidir bastir-hi un magnífic temple cívic a honor dels seus exèrcits (la *Grande Armée*), encara que va acabar com a església. El projecte de P. Vignon va ser respectat, vist des de l'exterior és un gran temple clàssic d'inspiració grega, vist des de l'interior tres grans cúpules ens recorden solucions romanes; podem parlar per tant d'eclecticisme.

2. ANÀLISI FORMAL

Elements de suport: Planta rectangular que combina l'arquitectura arquitravada i voltada. La base de la Madeleine segueix el model clàssic romà amb un pòdium elevat de 7 m., de manera que el temple només és accessible per la gran escalinata de la façana principal. Sobre aquesta base s'aixeca un temple **octàstil** (8 columnes), **perípter** (rodejat de columnes), amb una doble fila de columnes en la pronaos. Les columnes són d'ordre corinti, monumentals (20m d'alç.), i per tant consten de base (tor i sòcol), fust (decorat amb estries) i capitell (decorat amb fulles d'acant). Els murs presenten l'aparell isòdom. A l'interior del temple tenim pilars i grans columnes corínties i jòniques que suporten les cúpules i les esferes absidials.

Elements suportats. En la façana de la Madeleine tenim l'entaulament clàssic (arquitravau, fris, cornisa i frontó), i al damunt una coberta a dues aigües. A l'interior, les grans cúpules segueixen el típic esquema de tambor, cúpula i llanternó.

Espai exterior. L'aspecte exterior és el d'un gran temple clàssic, combinant solucions gregues (columnata de 52 columnes exemptes) i romanes (pòdium, escalinata, ordre corinti). La combinació de línies verticals i horitzontals dóna sensació de repòs i d'equilibri. La gran escalinata amb 28 graons emmarcats pels braços creen un accés unidireccional i magnífic. La riquesa pròpia de l'ordre corinti queda reforçada per la decoració que trobem a l'entaulament: l'arquitravau amb platabandes, el fris amb escenes religioses i una inscripció al centre que invoca santa Maria Magdalena, la cornisa amb greques, i el frontó amb alts relleus que representen el Judici final (obra de l'escultor Henri Lemaire 1833). En la porta d'entrada, feta de bronze, es representen en baix relleu els Deu manaments.

- Entorn urbanístic. La Madeleine es situa a pocs metres de la Plaça de la Concòrdia, i queda destacada entre dos edificis amb columnates.

Espai interior. L'espai interior presenta una planta unitària i direccional, una enorme nau o cel·la precedida pel vestíbul flanquejat per dues absidioles, consta de tres trams quadrats i coberts amb volta esfèrica, i culmina en un absis semicircular que conté l'altar. L'obra evoca un

gegantesc panteó, més similar a unes termes romanes que amb la tradicional disposició d'una església. L'obscuritat de l'interior, la llum només arriba pels llanternons de les cúpules, és la conseqüència d'un canvi de plans, els frescos representatius de la vida de Maria Magdalena ocupen l'espai de les 6 finestres laterals previstes.

Destaca la rica decoració interior amb pintures, marbres policromats, estucs, colors daurats, i escultures. La decoració interior fou concebuda per Huvé qui s'inspirà en el *frigidarium* de les termes antigues, com les de Caracal·la, i en el Panteó de Roma. L'absis està decorat amb un fresc que presenta Crist amb la Magdalena i personatges de l'època de Napoleó a manera de cort celestial.

Estil: La Madeleine és d'estil neoclàssic, pertany al període Napoleònic i a l'estil Imperial. El neoclassicisme sorgeix a partir del descobriment l'any 1748 i l'admiració que provoquen les ciutats enrunades l'any 79 dC. per les cendres del Vesuvi (Pompeia, Herculà i Oplontis)¹. Es fa un redescobriment de les ciutats romanes, i això crea en Europa una passió per tornar al que havia estat el model clàssic. A França aquest neoclassicisme que pren com a model els antics valors de Grècia i Roma s'identifica amb la Revolució Francesa i amb l'Imperi Napoleònic, i serveix per enderrocar la fastuositat del Rococó, l'art dels Salons aristocràtics.

Destaquem cinc característiques de l'estil:

- 1- El neoclassicisme sorgeix com un rebuig a l'estètica barroca i pretén el retorn a la sobrietat i a l'equilibri clàssics.
- 2- Els referents de l'estil són les excavacions arqueològiques i el redescobriment del món clàssic.
- 3- L'estil s'identifica amb la Revolució Francesa i amb l'Imperi Napoleònic.
- 4- Destaca la grandiositat i la magnificència.
- 5- Destaquen també els relleus al frontó i les cúpules.

Models i influències: P. Vignon per a fer la Madeleine es va inspirar en l'Olimpeion d'Atenes i en el temple romà de la Maison Carrée de Nimes. P. Vignon recupera el temple pagà. Aquesta tipologia de temple és constant en obres neoclàssiques.

Posteriorment, al segle XIX la crisi religiosa, les revolucions liberals i econòmiques van suposar el triomf del Romanticisme com a resposta a la reacció burgesa que havia originat el Neoclassicisme. Això no obstant l'estil Neoclàssic seguirà triomfant arreu com a model a seguir en els edificis oficials o públics.

3.INTERPRETACIÓ

Caràcter: La Madeleine és en principi un temple laic, erigit per Napoleó amb la voluntat de construir un temple a la glòria dels exèrcits francesos (*La Grande Armée*), tot recordant el

¹ El seu recinte arqueològic fou declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO el 1997, ja que totes tres ciutats «constitueixen un testimoni complet i vivent de la societat i de la vida quotidiana en un moment precís del passat, i no tenen equivalent enlloc del món». Les ruïnes de Pompeia reberen 2.571.725 visitants el 2007

Panteó de Roma; però amb el retorn dels Borbons va acabar essent consagrat com una església (1842). La Madeleine de París és per tant una insòlita síntesi entre església cristiana i temple clàssic.

Contingut: La construcció de la Madeleine va ser promoguda pel propi Napoleó Bonaparte, qui desestimà altres projectes per assemblar-se massa a una església, i va optar pel de P. Vignon per ser més clàssic. Napoleó volia que fos un temple laic dedicat a la Glòria en homenatge a l'exèrcit francès, i també serviria per guardar els trofeus i les banderes. A l'època revolucionària, havia estat considerat el Temple de la Revolució i havia tingut una localització preferent al costat de la Place de la Concorde on havien estat guillotïnats Lluís XVI i la seva esposa Maria Antonieta.

Significat: El significat de la Madeleine és la glorificació de l'Imperi Napoleònic que volia dominar el continent. Napoleó amb aquest retorn a l'antiguitat de llenguatge racionalista, ordenat i geomètric, volia transmetre ideals de justícia, honor i patriotisme (en contraposició als valors nobiliaris que s'identificaven amb el final del barroc). L'estil Imperial promogué les construccions classicistes amb la clara intenció d'identificar Napoleó amb els antics emperadors romans; la finalitat monumental és evident, i per tant diríem que l'esperit barroc d'exaltació del poder no ha desaparegut del tot.

Els alts relleus del frontó representen el Judici Final. Al centre hi veiem a Crist entre dos àngels. A la dreta l'arcàngel sant Miquel vencedor dels condemnats representats pels vicis. A l'altre costat es representa Maria Magdalena com a dona pecadora que s'ha penedit amb la intervenció de Crist. La seva imatge fou criticada per la seva "indumentària impúdica".

Encàrrec i recepció. La Madeleine, el temple de la Glòria, és encarregada per Napoleó a Pierre Vignon l'any 1806. La seva construcció es va prolongar durant 85 anys a causa dels trastorns polítics de França.

Funcions: **Propagandística,** Napoleó va posar l'art al seu servei tal com ho feien els emperadors romans per tal de justificar i legitimar el seu poder. **Commemorativa,** enaltidora de les grans victòries de l'exèrcit francès.

Urbanística, lúdica: els arquitectes neoclàssics sabien que un nou ordre social exigia un nou ordre de la ciutat, i tots els seus projectes es van inscriure en un pla de reforma urbanística. La nova ciutat havia de tenir, com l'antiga, els seus monuments però l'arquitecte havia de preocupar-se també del desenvolupament social i funcional.²

Religiosa: perquè finalment l'ús cívic es trasllada a l'Arc de Triomf, i esdevé una església dedicada a Maria Magdalena.

Explicacions: La Madeleine es situa al s. XIX, al naixement de l'època contemporània a França.

² Es van construir esglésies a la manera dels temples clàssics, però també escoles, museus, hospitals, mercats, duanes, ports, carrers, places. Els escultors i els pintors treballaven per embellir la ciutat: estàtues, ornaments, grans representacions històriques van servir d'exemple als ciutadans. Finalment, el baró Haussmann dirigí un vast pla de renovació de París, sota el Segon Imperi (1853-1870).

Política: La Revolució francesa acaba amb la monarquia absoluta i amb l'Antic Règim i estableix un nou Règim Constitucional, tot i que els excessos de la Revolució porten a caure en la contradicció. Napoleó es fa amb el poder del Consolat i es proclama emperador d'un Imperi que no té rival fins que s'enfronta amb Rússia. Després vindrien la restauració dels Borbons, la revolució liberal del 1830 i la monarquia constitucional amb Lluís Felip d'Orleans.

Societat: La Revolució Francesa vol acabar amb l'Antic Règim i vol crear una societat de ciutadans iguals davant la llei. La burgesia imposa la propietat privada. Apareix també la voluntat de crear un ordre social que inspira reformes urbanístiques i es construeixen escoles, museus... A causa d'això l'art es posa al servei d'embellir la ciutat.

Economia: A finals del s. XVIII a Anglaterra es comença a fer la Revolució Industrial que al s. XIX arriba a França i a la resta d'Europa, transforma la economia tradicional agrària en industrial.

Cultura: La Revolució Francesa ataca la fastuositat i l'excés dels salons aristocràtics i postula un art sobri i clar, racional com l'art clàssic i encara més amb l'estil imperial de Napoleó, ja que Napoleó es voldrà comparar amb els emperadors romans.

4. CONCLUSIÓ

La Madeleine de Pierre Vignon és un edifici d'estil neoclàssic dels anys 1806-1842.

Destaquem com a conclusió quatre característiques de la Madeleine:

- 1- Destaca la combinació de les solucions gregues (columnata) i romanes (pòdium i escalinata) en la façana.
- 2- Destaca l'enorme cel·la coberta per cúpules sobre tambors.
- 3- La Madeleine en realitat és un temple laic que tenia la funció commemorativa i enaltidora dels exèrcits francesos.
- 4- Napoleó posa, com els emperadors romans, l'art al servei del poder per justificar i legitimar que una sola persona tingui tot el poder. Igual que a Roma, el protagonista és el mecenes i no l'arquitecte.